

A vontató.

Szilády Zoltán a Népünk és Nyelvünk 1935. évi január-márciusi számában (30—31. l.) felteszi a kérdést: „Jó volna tudni, hogy Lendl honnan vette éppen a vontató nevet és hogy ez a szó vagy vele kapcsolatos szokás, amely nagy valószínűséggel a török uralom idejével függ össze, ismeretes-e még valahol Alföldünkön“.

A kérdés második felére határozott és még napjainkban is ellenőrizhető választ lehet adni.

A *vontató* szó még ma is él Makón, a környékén fekvő falvakban és Hódmezővásárhelyen, sőt szikes, kis tanyákon Ceglédig felnyúlóan is. Makón mindig csak a boglyával azonos nagyságú búza-, árpa- vagy zabcsomót jelent. A boglya csak szénára használatos szó ott. Tehát a boglya és a vontató között olyasféle különbség van, mint a kazal és asztag között. Az elsőben nincs, a másodikban még benne van a szem, vagy szem van benne.

Csakhogy Makón nem úgy rakják vontatóba a búzát, „amint van, rendetlen összevisszaságban“. Az aratásnak, a „gaz“ vágásának külön módja volt addig, míg vontatókba „takartak“. Míg most „rávágának“, azaz az álló vetésre hajlik a kaszával levágott gabona, oda fekteti az aratóvessző, a „csapó“, a vontatóba takarásnál „rendet“ kellett vágni, amely szépen a földre feküdt. Most ugyanis a marokverő a még álló vetésnek támaszkodó, levágott szálakat a sarlóval sokkal könnyebben, „tisztábban“, kevesebb szóródással szedheti kévébe s nem is kell a hőségben olyan mélyen hajlongania, mintha rendről akarna kévét csomózni. Viszont a gyűjtő favillával csak szépen fekvő rendről lehetett egy „villahegyet“ összetolni és felvenni. A villahegyet (egy villára felvehető csomó, nagyobb, mint egy kéve) azután a kijelölt vontatósoron a „vontatófenékbe“ (a vontató szélesebb, alja része) úgy helyezte el a „villahegyes“, hogy a kör középpontja felé esett a kalász, kifelé a szárnak a levágáskor elkaszált része. Másképp nem is lehetett volna olyan testés, nagy vontatókat rakni, mint Makón és Hódmezővásárhelyen szokásos, hiszen a szem súlya miatt szétcsúszott volna kifelé a rakás. De a beázás miatt is így kellett eljárni, hogy az esőtől védjék a szemet. Bizonyára azért rakhatnak kisebb és rendetlen vontatókat a pusztai törökök, mert ott nem terem annyi búza, mint a gazdag és jól művelt Alföldön, ahol a „nyomtatás“ lóval sokszor hónapokig is eltar-

tott, míg a törökök nyilván rögtön vagy hamarosan vontatnak, s nem kell közbejövő esőktől tartaniok. A vontatórakásnak e módja mellett még „borították“ is a vontatókat. Lefelé nyúló, szétterített villahegyet tettek a tetejére körül, hogy az a vizet levesse, csak azután kötötték le régebben harmaton csavart búzaszálkötelekkel, ezelőtt 25—30 évvel már néha manillakötéllel is. A csavart kötelet jól bedugták a vontatóba, hogy a szél feszítése nagy felületen és súlyon támaszkodva ne okozzon bajt, a manillakötelet teljesen áthúzták s a vontató felső felét átkötötték vele. A vontatók szép egyenes sorban a föld közepén húzódtak végig s nyomtatáskor onnan vontatták be őket sorjában a szérú mellé, az ágyazáshoz.

Maga a vontatás kétféle még napjainkban is. Vagy „fenékvontatás“, amely azonos a pusztai törökök vontatásával, vagy pedig kerekcsontató kocsival történik. Az elsőnél valóban szánkószerűen tolnak két hosszú rudat a vontató alá, ezekre kötéllal ráerősítik a vontató alját. Elöl a két rudat kisafához kötik s nagy erővel: ökrökkel vagy több lóval csúsztatják, vontatják be a vontatót a szérú széléig s onnan ágyaznak.

A másik mód: vontatókocsival történő vontatás. A kerekcsontató 30—40 cm. vastag faderékből fűrészelt, mintegy 20 cm. széles talpú fakerekkel. Fatengelyen forognak. A vontató alá rudakat dugnak. A rudak alá keresztben ismét két rövidebb rudat. E két rövidebb rúd végeit, — négy helyen, — „felkutyázzák“, vagy „inással“ felemelik, azután elöl és hátul betolják a hosszabb rudak alá a tengelyeket, melyeken a széles fakerek vannak. A hosszú rudakat a „sas“, vajt lyukba illő vaskampó, a tengelyekhez rögzíti. Az első, rendszeren rövidebb tengelyhez kapcsolják a kisafát, a két kisebb rudat oldalt kihúzzák a vontató alól, s történhetik a vontatás. Ez így tetemesen könnyebb és kevesebb jószággal is végezhető, mert a széles kerekcsontató nem süppednek be a tarlóba mélyen s kevesebb a súrlódás is, bár a fenékvontatás is aránylag könnyű száraz tarlón, ahol jól csúszik a vontató. Ilyen vontató készségek még minden alkatrészükkel találhatóak a kisebb makói tanyákon s könnyen lehetne belőlük, ha szükséges, múzeumi példányt vásárolni, míg a cséplőgép teljesen ki nem pusztítja őket.

(Cegléd.)

vitéz Szőnyi Sándor.

(*Deutscher Auszug*). In der Umgebung von Makó wird das im Felde in Schobern zusammengelegte Getreide durch eine Art Schleife, bezw. durch einen hölzernen Rahmen mit kleinen dicken Scheibenrädern zum Druschplatz gezogen.